

УДК 338.43

В. В. Ченурко,

д. е. н., професор, Кримський економічний інститут КНЕУ ім. В. Гетьмана

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ПРИ УПРАВЛІННІ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ

Визначені основні причини, які стримують розвиток сільськогосподарського страхування. Розглянуті державні заходи щодо розвитку сільськогосподарського страхування. Розроблена поетапна організація взаємовідносин сільськогосподарського виробника з іншими суб'єктами при управлінні страховими ризиками.

ВСТУП

Розвиток сільськогосподарського страхування є необхідною умовою для забезпечення продовольчої безпеки країни та стійкого розвитку сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі. Тому основним завданням є забезпечення розвитку сільськогосподарського страхування та його поширення серед виробників. Проте, на сучасному етапі обсяг страхування за програмою здешевлення вартості страхових премій складає всього 5% сільськогосподарських посівів, важливим є визначення функцій і завдань кожного з основних учасників цього процесу (уряду, сільськогосподарських виробників та страховиків).

Проблема управління ризиками та страхування аграрних виробників знайшла належне відображення у наукових працях багатьох вітчизняних вчених-економістів: Андрійчука В.Г., Базилевича В.Д. [2], Дем'яненка М.Я. [3], Загайтова І.Б., Навроцького С.А., Осадця С.С. та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

- визначити чинники, які стримують розвиток аграрного страхування
- охарактеризувати стан проблеми подальшого розвитку страхування;
- розглянути організацію взаємовідносин сільськогосподарського виробника при управлінні страховими ризиками.

РЕЗУЛЬТАТИ

Особливістю сільськогосподарського виробництва є висококорельовані ризики, які в багатьох випадках означають збитки для вели-

кої кількості суб'єктів аграрного ринку одночасно [1]. В цих умовах державна підтримка розвитку сільськогосподарського страхування є необхідною умовою поширення страхування.

Серед основних причин, які стримують розвиток сільськогосподарського страхування в Україні, можна зазначити законодавчі (необхідність прийняття закону України "Про аграрне страхування в Україні"); інституційні (створення Державної агенції по управлінню сільськогосподарськими ризиками) та методичні (стандартизація умов договорів, оцінки збитку, актуарних методик та ін.) З боку держави першочерговим є створення Державного агентства з управління сільськогосподарськими ризиками та прийняття Закону "Про аграрне страхування". Основними функціями агентства з управління сільськогосподарськими ризиками повинні бути: інформаційне забезпечення; ведення інформаційних баз даних щодо страхування сільськогосподарської продукції; розробка нових страхових продуктів, стандартних правил страхування; організація проведення експертиз страхових випадків та вирішення спорів; підготовка прогнозів і розрахунків щодо державної підтримки страхування (сума необхідної підтримки, перелік культур тощо), у тому числі в розрізі регіонів; здійснення нарахування та виплат страхових субсидій; забезпечення покриття катастрофічних ризиків при виникненні надзвичайних ситуацій та інші. Прийняття Закону України "Про аграрне страхування в Україні" буде сприяти страхуванню аграрних ризиків, виділенню агрострахування в окремий сегмент та коорди-

нуванню всіх учасників процесу агрострахування [5].

У цілому для сільськогосподарського страхування характерні такі ознаки: обмеженість даних, неадекватна актуарна експертиза та недостатня прозорість. На нашу думку, недостатню прозорість та обмеженість даних можна скоротити за рахунок організації ефективних взаємовідносин між основними учасниками сільськогосподарського страхування. При чому ініціатива та основні пропозиції щодо

удосконалення повинні йти від сільськогосподарських виробників. Найкращим ринковим методом перенесення основних ризиків є страхування, і гідної альтернативи цьому методу поки ще немає. Але для того, щоб страхування стало дійсно ефективним, необхідно правильно побудувати законодавчу базу та організацію взаємов'язків між всіма учасниками. Сільськогосподарське підприємство — не замкнута система, воно більшою мірою, ніж інші, залежить від зовнішніх факторів (погодні фактори, ринкова кон'юнктура, політика уряду та ін.). Тому виникає необхідність побудови чіткої системи організації взаємов'язків при перенесенні страхових ризиків.

Встановлення взаємов'язків при організації страхування можна поділити на 3 етапи:

- перед укладанням договору страхування;
- в період дії договору страхування;
- після закінчення договору страхування.

На першому етапі сільськогосподарський виробник повинен ідентифікувати всі ризики, які можуть вплинути на отримання доходу від майбутнього урожаю. Також оцінити всі зовнішні й внутрішні фактори, які можуть вплинути на зниження ступеня ризику, за можливістю розрахувати ймовірність ризику. На основі аналізу сільськогосподарський виробник обирає ризики, які він буде перекладати на страхову компанію. Згідно досліджень, які були проведені Міжнародною фінансовою корпорацією в Україні, сільськогосподарські виробники визначають збитки від природних явищ на рівні 20—30% врожаю щорічно, а періодичність повної втрати врожаю від природного явища в середньому раз на 10 років. Наступним шляхом є вибір страхової компанії і найбільш прийнятнього страхового продукту. Причому для того, щоб страхування було ефективним, повинна

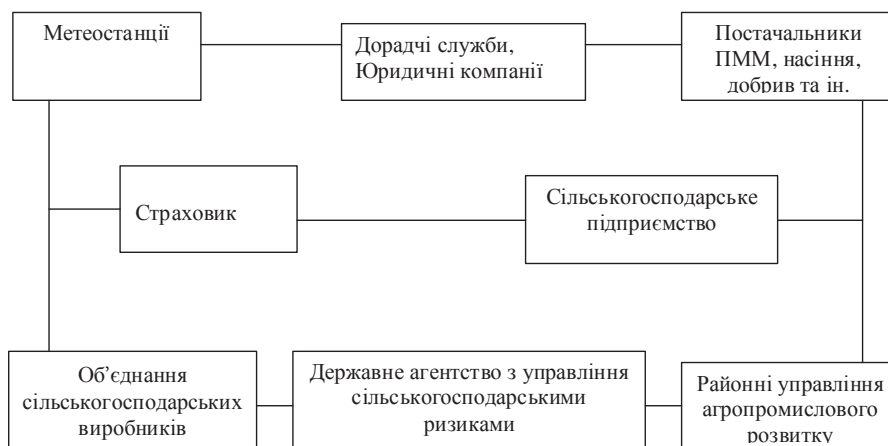

Рис. 1. Схема організації взаємов'язків при управлінні страховими ризиками

бути максимальна довіра і надання повної інформації учасниками. Тому сільськогосподарський виробник повинен надати повну інформацію та забезпечити доступ страховика до бухгалтерських документів, огляду полів і господарства. Зі сторони страхових компаній можлива розробка гнучких базових страхових продуктів з наступним їх доповненням до вимог сільськогосподарського виробника. Невелике фермерське господарство може об'єднатися з іншими для сумісного страхування посівів або для отримання юридичної, інформаційної допомоги від дорадчих служб, юридичних компаній, або скористатись послугами страхових посередників (агентів та брокерів). Страхова компанія може перевірити документи щодо якості насіння та районуваності сорту, повноти внесення добрив та ін.

На другому етапі, в період дії договору страхування, сільськогосподарський виробник повинен суворо дотримуватись агротехнологічних вимог. На нашу думку, позитивним буде впровадження регулювання термінів виконання операцій і технологічних норм засобів оптимізації агрофітотехнологій відповідно до прогнозів та агрометеорологічних умов. Перспективним є і відродження резерву попереджувальних заходів, за рахунок якого можливе зниження наслідків ризикових подій. Цей резерв може формуватись на рівні страхової компанії, а також бути на рівні Державного агентства з управління сільськогосподарськими ризиками.

Крім того, Державне агентство з управління сільськогосподарськими ризиками спільно з страховими компаніями повинно запроваджувати сучасні системи моніторингу за станом посівів, що дасть змогу не тільки своєчасно виявляти ризикові події, але і більш точно і

своєчасно оцінювати збитки. Необхідним є впровадження стандартних методик оцінки збитку, з якими виробник повинен ознайомитись на етапі підписання договору страхування та які можуть входити в договір страхування [4].

На третьому етапі, після закінчення строку дії договору, сільськогосподарський виробник повинен дати оцінку перенесенню страхових ризиків, виявити недоліки в сумісній роботі зі страховою компанією. По можливості обговорити з страховою компанією ці недоліки та усунути їх в наступному страховому періоді.

При розробці страхових продуктів та їх адмініструванні є важливим співробітництво з Державним комітетом статистики. Цей комітет збирає велику кількість даних, але їх важко використати для цілей страхування. Тому в співробітництві з Державним комітетом статистики можливою є розробка спеціалізованих форм звітів з аграрного страхування. Необхідно також сформувати інформаційно-консультаційну базу. Від Агентства з управління сільськогосподарськими ризиками в багатьох регіонах можуть працювати регіональні консультанти, які можуть співпрацювати з дорадчими службами, інститутами, районними та обласними адміністраціями, фінансовими установами, постачальниками матеріально-технічних ресурсів та іншими партнерами. Важливу роль в розвитку сільськогосподарського страхування повинні грати обласні та районні управління агропромислового розвитку, які повинні надавати інформаційну підтримку по сільськогосподарському страхуванню, брати участь в оцінці збитку та фінансуванні попереджувальних заходів.

ВИСНОВКИ

У зв'язку з глобальними змінами клімату та погіршенням фінансового стану більшості сільськогосподарських підприємств необхід-

ною умовою є перенесення основних ризиків. Найбільш ефективним та ринковим методом є страхування. Але зараз аграрне страхування знаходиться на початковому етапі розвитку і виникає необхідність розробки функцій та завдань кожного з учасників та законодавчого регулювання. Головну роль при організації взаємовідносин повинен виконувати сільськогосподарський виробник, який формує стратегію найбільш кращого перенесення своїх ризиків. Але для цього необхідно збільшити інформаційно-просвітницьку роботу серед виробників щодо управління страховими ризиками, сформуванню законодавчу та інституційну базу.

Література:

1. Адаменко Т.М. Зміна агрокліматичних умов та їхній вплив на зернове господарство України// Агрогляд.Овочі та фрукти. — Режим доступу до статті: <http://www.lol.org.ua/ukr/showart.php?id=20552>

2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Пікус Р.В., Філонюк О.Ф., Черняк О.І. Страхування: підручник / Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка / Віктор Дмитрович Базилевич (ред.). — К.: Знання, 2008. — 1019 с.

3. Дем'яненко М.Я. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. та ін.; За ред. М.Я. Дем'яненка — К.: ІАЕ УААН, 2002. — 645 с.

4. Кобець М.І. Використання сучасних інформаційних технологій в системах сільськогосподарського менеджменту. Проект "Аграрна політика для людського розвитку". — Режим доступу до статті: <http://brc.undp.org.ua/ua/publications/workpapers>

5. Проект Концепції Національної програми страхування сільськогосподарських ризиків: <http://minagro.kiev.ua/page/?n=5326>

Стаття надійшла до редакції 09.11.2009 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"